

SCENARIUSZE ZAJĘĆ
Z GEOGRAFII
SZKOŁA
PONADGIMNAZJALNA

Scenariusz zajęć

Temat: Przyczyny i skutki bezrobocia

(45 min)

Hasło z Podstawy programowej - pkt.6. **Świat w fazie przemian społecznych, gospodarczych i politycznych. Modernizacja, restrukturyzacja, globalizacja.**

Zakres treści:

Poznanie zmian zachodzących w strukturze zatrudnienia w Polsce i wybranych krajach Europy i świata.

Cele ogólne:

Wyjaśnianie zmian w strukturze zatrudnienia w Polsce związanych z przemianami zachodzącymi w gospodarce. Zmiany lokalne i globalne w sferze zatrudnienia i likwidacji skutków bezrobocia.

Cele szczegółowe:

Wiadomości

A- Uczeń zna:

- Działy gospodarki narodowej
- Czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury zatrudnienia w Polsce
- Główne przyczyny bezrobocia
- Społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia

B- Uczeń wyjaśnia:

- Pojęcia: struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia, bezrobocie ukryte
- Różnice w strukturze zatrudnienia w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo i krajach transformacji gospodarczej

Umiejętności:

C- Uczeń potrafi:

- Omówić zmiany w strukturze zatrudnienia ludności w Polsce i innych krajach na podstawie danych statystycznych
- Porównywać wielkość zatrudnienia według działów gospodarki z wykorzystaniem diagramu

D – Uczeń potrafi:

- Ocenic społeczne następstwa przemian na rynku pracy w powiecie, Polsce i w krajach migracyjnych
- podzielić zawody o największej i najmniejszej stopie bezrobocia w Polsce

Postawy:

1. Kształcenie umiejętności pracy w grupie.
2. Uświadomienie konieczności kształcenia i ciągłego podnoszenia swoich kwalifikacji.
3. Wzbudzanie refleksji nad własnymi zdolnościami i wyborem zawodu.

Formy pracy: grupowa, zbiorowa

Metody pracy:

Problemowa

- metoda operatywna (praca z mapą, analiza danych statystycznych, diagramów schematów)
- metoda aktywnego opisu (porównującego, opisującego)

Praktyczna

- rozwiązywanie zadań
- obserwacje

Programowana

- Z użyciem podręcznika, map, atlasów, tablic geograficznych, diagramów

Podająca

- instrukcja
- opis

Środki dydaktyczne: podręczniki, atlasy, tablice geograficzne, arkusze papieru, flamastry, klej, rozsypanka –przyczyny i skutki bezrobocia, materiały informacyjne z biura pracy.

Przebieg lekcji:

Faza wprowadzająca

1. Czynności organizacyjno-porządkowe, organizacja pracy w grupach
2. Dyskusja na temat przyczyn migracji Polaków i ludzi innych narodowości

Faza realizacyjna

1. Burza mózgów - Co to jest struktura zatrudnienia?, Jakie znaczące wskaźniki rozwoju gospodarczego państw bogatych? Co to jest restrukturyzacja?
2. Analiza danych statystycznych „Struktura zatrudnienia w wybranych krajach”. Procesy globalizacyjne.
3. Analiza wykresów i diagramów kołowych „Struktura zatrudnienia w wybranych krajach w 2010 r. ”, określenie zmian, które zaszły w Polsce w II połowie XX wieku .
4. Omówienie przemian gospodarczych w Polsce po 1989 roku – wolny rynek, przerost zatrudnienia, likwidacja zakładów pracy, restrukturyzacja.
5. Obliczanie stopy bezrobocia
6. Porównanie stopy bezrobocia w Polsce i innych krajach z wykorzystaniem *Tablic geograficznych* lub innych danych (*Internet*).
7. Praca w grupach – zadania o zróżnicowanym stopniu trudności
  - Gr. I - Wykażcie różnice w poziomie zatrudnienia osób wykształconych wg wybranej specjalności a poziomem zatrudnienia osób z wykształceniem średnim. *Zapiszcie wnioski na arkuszu papieru.*
  - Gr. II - Z podanych przyczyn bezrobocia wybierzcie te, które dotyczą Polski. Przyklejcie wybrane przyczyny na arkusz papieru.
  - Gr. III - Dokonajcie oceny skutków bezrobocia według ich ważności . Przyklejcie od najważniejszego do najmniej istotnego (jeżeli uznacie, że jest to możliwe) lub według własnego modelu.
  - Gr. IV – Omów kilka form pomocy państwa skierowanej do bezrobotnych – podręcznik, materiały z urzędu pracy.
8. Prezentacja prac. Zapisanie w *zeszytach* przyczyn i skutków bezrobocia.

Przyczyny bezrobocia:

- Postęp technologiczny (pracę człowieka zastępują maszyny)
- Nieodpowiednie wykształcenie pracowników (lub brak kwalifikacji)

- Wprowadzenie zasad wolnego rynku po roku 1989 w wyniku zmian politycznych
- Eksplozja demograficzna
- Zmiany w strukturze zatrudnienia - usługi, przemysł, rolnictwo
- Ograniczenie roli przemysłu ciężkiego (przemysłu wydobywczego, hutniczego,
- Wzrost wydajności pracy
- Zmniejszenie kosztów produkcji - (ograniczanie zatrudnienia)
- Kryzys gospodarczy.

Skutki bezrobocia

- Spadek liczby ludności Polski - ograniczenie urodzeń i wyjazdy na stałe
- Wyjazdy zagraniczne do pracy młodych ludzi, dobrze wykształconych (za pieniądze podatników polskich)
- Obniżenie poziomu życia rodzin (ubożenie)
- Wzrost niekorzystnych zjawisk społecznych takich jak: przestępczość, alkoholizm, rozbicie rodzin (dzieci to tzw.„ sieroty emigracyjne”)
- Wzrost kosztów państwa na świadczenia socjalne dla bezrobotnych i ich rodzin

Faza podsumowująca

1. Ocena - słabe i mocne strony wypowiedzi, uzupełnianie wiadomości.
2. Propozycje uczniów - „Sposoby zmniejszenia bezrobocia w Polsce”, np. obniżenie kosztów pracy, programy finansowe – pierwsza praca, zmiana profilu kształcenia, samozatrudnienie, dotacje, itd.
3. Czym powinienem kierować się przy wyborze zawodu? Swobodne wypowiedzi.

Praca domowa

Znajdź w Internecie informację o stopie bezrobocia w Polsce w roku 2010 i porównaj ją ze stopą bezrobocia w Wielkiej Brytanii i Hiszpanii.

Scenariusz zajęć

Temat: Procesy zewnętrzne i wewnętrzne kształtujące powierzchnię lądów

Czas pracy - 90 minut

Hasło podstawy programowej (Pkt. 2): funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – zjawiska, procesy, wzajemne zależności ...

Cel ogólny: Wykazanie się znajomością procesów geologicznych zewnętrznych i wewnętrznych

Cele szczegółowe:

Wiadomości

A - Uczeń zna:

- terminy związane z procesami – ruchy lądotwórcze, ruchy górotwórcze, wulkanizm, trzęsienia Ziemi;
- terminy związane z procesami zewnętrznymi – wietrzenie, erozja, ruchy masowe, akumulacja

B – Uczeń rozumie i opisuje:

- skutki procesów zewnętrznych,
- skutki procesów wewnętrznych,
- proces skałotwórczy,
- proces –czynnik- forma terenu

Umiejętności

C – potrafi:

- podać przykłady z najbliższej okolicy,
- interpretować niewerbalne źródła wiedzy,
- dostrzegać zmienność wydarzeń geologicznych na podstawie informacji i obserwacji;

D - uczeń potrafi:

- posługiwać się pojęciami w sytuacjach problemowych

- dokonywać syntezy nowych treści ze znanymi

Postawy – kształtowanie postawy dociekliwego zgłębiania wiedzy, szczególnie najbliższej okolicy.

Metody – burza mózgów, praca z tekstem, praca z materiałem graficznym-plansze, schematy, zdjęcia; film lub animacja, mapa mentalna

Forma pracy – indywidualna , zbiorowa.

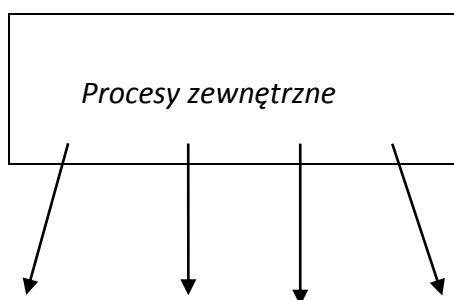
Środki dydaktyczne: podręcznik *Geografia na czasie 1*, Wydawnictwo PWN; Geografia, liceum (lub inne), Internet – trzęsienie Ziemi w Haiti, Japonii, plansze-budowa wulkanu itd.

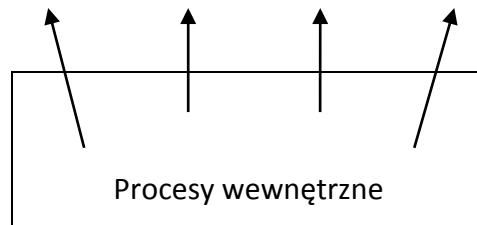
Faza przygotowująca

Przygotowanie materiałów, omówienie celu i przebiegu zajęć, sposobu korzystania z dostępnych źródeł.

Faza realizacyjna

1. *Burza mózgów* na temat kryteria podziału procesów:
  - przebiegających w głębi Ziemi
  - występujących na powierzchni Ziemi
2. Analiza materiału graficznego - praca indywidualna wykorzystaniem podręcznika, atlasu oraz Internetu.
3. Uzupełnianie mapy mentalnej

4. Omówienie skutków w/w procesów na wybranym materiale ilustracyjnym
5. **Faza podsumowująca – zebranie materiału dydaktycznego w formie tabelarycznej.
(w załączeniu)**
6. Ewaluacja ustna osiągnięcia celów.

PROCESY WEWNĘTRZNE	SKUTKI	PROCESY ZEWNĘTRZNE	SKUTKI
<p>Ruchy górotwórcze</p> <p>procesy zachodzące w głębi skorupy ziemskiej, w wyniku których powstają góry</p>	<p>powstanie gór fałdowych, zrębowych i wulkanicznych</p>	<p>Wietrzenie-</p> <p><i>rozluźnianie, rozkruszanie skał.</i></p> <p>W.chemiczne- <i>rozpuszczanie i skał minerałów pod wpływem wody –KRAS.</i></p> <p>Wietrzenie fizyczne- <i>zmiany temp.(w. mrozowe) oraz oddziaływania organizmów roślinnych i zwierz. (w. biologiczne)</i></p>	<p><i>Powstawanie zwietrzelin i pokryw zwietrzelinowych, rozpuszczanie skał, itp.</i></p>
<p>Ruchy lądowotwórcze</p> <p> pionowe, powolne podnoszenie się lub obniżanie powierzchni lądów</p>	<p>ruchy te powodują wycofywanie się morza i powiększanie obszaru lądowego lub zanik powierzchni lądowej wskutek obniżenia się i zalania przez morze</p>	<p>Erozja-</p> <p><i>niszczenie powierzchni ziemi przez <u>wody płynące</u> (erozja wgłębna, boczna), <u>lodowce</u>;</i></p> <p><i><u>falowanie wody</u> oraz <u>działalność wiatru</u></i></p>	<p><i>powstają liczne formy erozyjne: doliny rzeczne i lodowcowe, brzegi klifowe, progi i grzyby skalne na pustyniach itp.</i></p>
<p>Trzęsienia ziemi</p> <p>drgania i ruchy skorupy ziemskiej o zróżnicowanej sile</p>	<p>pęknięcia skorupy ziemskiej przemieszczenia mas skalnych</p>	<p>Ruchy masowe</p> <p><i>przemieszczanie się luźnych skał po powierzchniach nachylonych (stokach i</i></p>	<p><i>powodują łagodzenie się nierówności terenu, powstawanie zagłębień w powierzchni ziemi (tzw. nisz osuwiskowych,</i></p>

		<i>zboczach) pod wpływem grawitacji</i>	<i>żlebów) itp.</i>
<p>Zjawiska wulkaniczne</p> <p>zjawiska związane z działalnością wulkanów (wydobywanie się lawy, materiałów piroklastycznych i gazów z głębi ziemi na jej powierzchnię)</p>	<p>powstają stożki wulkaniczne, pokrywy lawowe, pęknięcia skorupy ziemskiej, działalność wulkaniczna prowadzi do powstania krajobrazów wulkan.</p>	<p>Akumulacja -</p> <p><i>osadzanie i gromadzenie się produktów pochodzących z niszczenia skał w środowisku wodnym lub lądowym</i></p>	<p><i>powstają równiny akumulacyjne, np. rzeczne czy wodnolodowcowe oraz wzniesienia terenu np. pagórki morenowe, stożki piargowe, ławice</i></p>
<p>Powstawanie skał</p> <p>różnorodne procesy w głębi i na powierz. Ziemi powodujące powstawanie skał</p>	<p>Krzepnięcie magmy i lawy, akumulacja osadów w zbiornikach wodnych</p>		

Procesy geologiczne zmieniające powierzchnię Ziemi

Scenariusz zajęć

Temat: Zasoby wodne Polski

Hasło podstawy programowej (Pkt. 2): funkcjonowanie systemu przyrodniczego Ziemi – zjawiska, procesy, wzajemne zależności, zmienność środowiska w przestrzeni i czasie, m.in. zmiany pogody i ich prognozowanie, klęski żywiołowe.

Cele szczegółowe, uczeń:

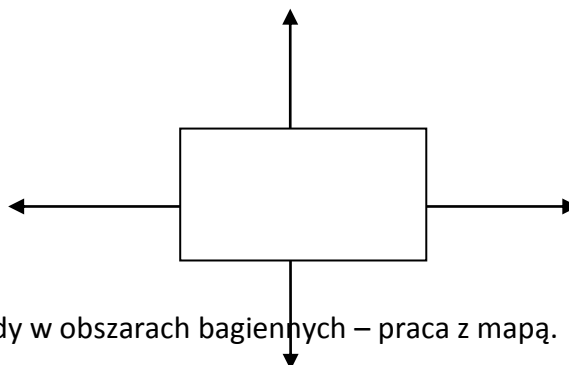
- potrafi przedstawić przykład powiązań przyroda- gospodarka na podstawie dostępu Polski do morza –morze wewnętrzne, morze terytorialne, polska strefa ekonomiczna,
- charakteryzuje system rzeczny Wisły i Odry oraz ich dorzecza,
- prezentuje konsekwencje ingerencji człowieka w ekosystem bagien biebrzańskich,
- wskazuje znajomością pochodzenia jezior w Polsce,
- określa przyczyny powodzi w Polsce

Tok lekcji.

1. Praca z mapą i tekstem – Jak Polska wykorzystuje dostęp do morza?
2. Wskazywanie poszczególnych części wód na mapie ściennej.
3. Analiza wód powierzchniowych – rzeki, uzupełnianie tabeli

Dopływy Wisły		Dopływy Odry		Rzeki Przymorza
Lewe	prawe	Lewe	prawe	

4. Praca z mapą – wskazywanie przykładów różnego pochodzenia jezior: polodowcowe rynnowe, morenowe, oczka, cyrki; zakolowe, przybrzeżne, krasowe, deltowe
5. Podanie możliwości zagospodarowania jezior w tym jezior mazurskich.
6. Poszukiwanie odpowiedzi na temat przyczyn powodzi w roku 1997 i 2010 – mapa mentalna

7. Zasoby wody w obszarach bagiennych – praca z mapą.

8. Podsumowanie tematu lekcji. Pisemne zapisanie wniosków z analizy.

Analiza tekstu źródłowego „Czy wystarczy wody”?

- a. Oceń zasobność Polski w wodę.
- b. Uzasadnij konieczność racjonalnego gospodarowania wodą.

Z obliczeń wynika, że co ósmy mieszkaniec Ziemi cierpi z powodu pragnienia i chorób wywołanych pić zanieczyszczonej wody. Dotyczy to 3 % Europejczyków, 53% mieszkańców Azji i 38% ludności afrykańskiej.(...). Według obliczeń w miastach marnuje się od 250 do 500 mln l sześć. wody, co wystarczyłoby do zaspokojenia potrzeb 10-20 mln ludzi. Według ONZ Europejczycy zużywają przeciętnie 200 l wody dziennie a Amerykanie 400.

Kłopoty z wylewami rzek i katastrofalnymi powodzią powodują, że nam, Polakom trudno uwierzyć w zagrożenie brakiem wody jednak to tylko pozory dostatku.. na jednej czwartej obszaru Polski występuje dotkliwy brak wody. (.....) potocznie mówi się, że nasze zasoby wodne są porównywalne do zasobów Egiptu, a wszyscy wiedzą doskonale, że nie jest to kraj w którym wody jest obfitość. W każdym razie Polska zajmuje obszar najuboższy w wodę w Europie. Średnia rocznych opadów Polsce lokuje nas na ostatnich miejscach w tabeli odnawialnych zasobów wodnych krajów Europy. w tym wykazie sąsiadujemy z Cyprzem, Maltą i ....Czechami. Na każdego mieszkańca Polski przypada ok. 1600 m sześć. wody rocznie, Brytyjczyka 2000m, Hiszpana 3000m. W europejskich krajach zasobnych w wodę wielkości te stanowią wielokrotność polskiego posiadania.

Zaledwie 6% naszych wód powierzchniowych można zaliczyć do czystych. Wód czystych bakteriologicznie nie mamy w ogóle. Stan czystości Wisły poprawił się nieco i rzeka zaliczana dawniej do wód pozaklasowych, prowadzi nieco czystsze wody (...), 51 % gospodarstw domowych korzysta w Polsce z oczyszczalni ścieków, reszta odprowadza je do rzek i strumieni lub szamb.

Anna Grelewska,

Przyroda polska, kwiecień 2011